Культура 09

10-24-2026

Тиждень #7

Лекція #1:

Поняття культури
(початок – закінчення)

Завдання (з книжки *Українська Культура I*):

Прочитати:

Лекція #2:

Джерела української культури
ст. 136-140
(старий підручник ст. 130-134)

Виконати:

Виконати завдання «Вправа: для кожного роду творчості…» на ст. 135 в книжці *Українська Культура I*.
(старий підручник ст. 128)

ДРУГИЙ РІК: АРХІТЕКТУРА І СКУЛЬПТУРА

Лекція 1

ПОНЯТТЯ КУЛЬТУРИ

1. Що таке культура?

Культура — це сума надбань народу, створених впродовж довгого часу, що передаються з покоління до покоління. Це комплекс цінностей, ідеалів, форм організації життя і творчости у сферах духовій і матеріальній, що були витворені та засвоєні народом протягом своєї історії.

У найширшому розумінні, культура — все те, що люди самі створили, а не одержали від природи. Люди творять для того, щоб мати відповідні умови для життя і щоб виявити себе, свої почування, думки й таланти.

2. Культура і цивілізація — різниця і пов'язання.

Багато вчених роблять різницю між поняттями (термінами) «культура» і «цивілізація». Культура, або духова культура, відрізняється від цивілізації тим, що вона охоплює тільки ті надбання, що люди створили для збагачення духового життя. Це творчість, що дає насолоду від краси, розбуджує пориви до добра, правди та посвяти і викликає різноманітні почування. Натомість цивілізація, або матеріальна культура, — це те, що люди створили для заспокоєння фізичних потреб чи поліпшення умов життя.

До ділянок матеріальної культури входять: житло і будівництво, одяг, харчування, транспорт, комунікація, знаряддя праці, технологія, економічні (господарські) заняття, медицина, розваги і спорт і т. д.

У сфери духової культури входять: мова, література, мистецтво (малярство, різьба, архітектура, музика, танок, театр, кіно), релігійне життя, звичаї, наука, освіта й філософія, суспільні норми тощо.

Культура і цивілізація часто переплітаються. Наприклад: будинок, гарно збудований у якомусь стилі архітектури, є виявом і культури, і цивілізації; він задовольняє матеріально-побутові потреби, як також і любов краси.

3. Хто створює культуру?

Мистецькі, наукові і технологічні праці творять поодинокі люди. Але, культура складається із творчих надбань цілого народу і формується протягом довгого часу. Стаючи частиною культурної спадщини народу, твори поодиноких людей продовжують існувати незалежно від своїх авторів.

Кожна нація є індивідуальністю зі своїми специфічними властивостями. Кожен народ має свій власний досвід життя, на основі якого він творить свої ідеали, цінності і світогляд. Елементи стилю життя народу, створених від самих початків його існування і постійно удосконалюваних ним, називаємо культурою народу.

Культура — це ті спільні риси, які в'яжуть велику групу людей у націю або іншу форму спільноти. Культура виявляє «дух народу», який діє незалежно від поодиноких людей і який глибоко впливає на членів тієї спільноти та народу. Жодна людина не живе поза якоюсь культурою.

4. Що впливає на розвиток культури народу?

На розвиток культури впливають багато чинників:

- географія країни — її клімат, географічне положення і природа;
- біологія людей — їхні фізичні та психічні прикмети;
- історія — історичні переживання народу та його історична пам'ять;
- економіка — заняття людей і рівень їхнього життя;
- релігія і вірування;
- зв'язки з іншими народами, культурне засилля окупантів.

Пояснення слів

вірування — beliefs
духовий — spiritual
житло — dwellings
задовольняти — satisfy
знаряддя праці — tools
історичні переживання — historical experiences
надбання — creative acquirements
переплітатися — intertwine, coincide
розвага — recreation
спільнота — society

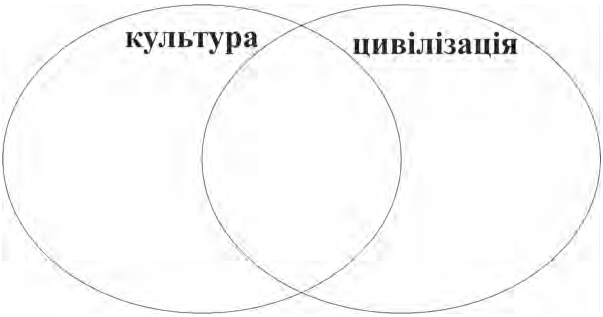
Закріплення

1. Що таке культура?
2. Хто творить культуру?
3. Яка різниця між культурою і цивілізацією?
4. Які ділянки входять до духової культури?
5. Які ділянки входять до матеріальної культури?
6. Яке значення культури для народу?

Вправа: Для кожного роду творчості визначіть, чи це вияв цивілізації (матеріальної культури), чи вияв (духовної) культури.

1. знаряддя праці
2. вірування
3. кухонний посуд
4. різдвяні прикраси
5. ліки
6. вишивка
7. комп'ютер
8. пісня
9. літак
10. машини
11. малюнок
12. вірш
13. телефон
14. писанка

Вправа: Впишіть кожен вид творчості, поданий нижче, у правильному місці у цих двох колах. Три роди творчості є виявами і культури, і цивілізації.

література	будівництво	технологія
транспорт	різьба	одяг
меблювання	медицина	музика

Вправа-аналіз: Знайдіть у своїй оселі будь-який мистецький предмет. Відтак дайте відповіді на такі питання.

1. Який предмет ви вибрали для цього завдання?
2. Чи подобається вам цей предмет? Чому?
3. Чому люди люблять прикрашати свої доми мистецькими предметами? Що воно дає людям?
4. Із досвіду, чи відрізняється всередині хата, в якій живе українська родина, від хати, в якій живе американська родина? Якщо так, то чим?
5. Чому люди так тримаються своєї прадідівської культури?

ДЖЕРЕЛА УКРАЇНСЬКОЇ КУЛЬТУРИ

Українська культура розвивалася на основі творчості багатьох поколінь українського народу та запозичень від різних інших культур.

Головними джерелами, з яких постала українська культура і які мали вплив на специфічний характер її розвитку, такі:

1. трипільська культура. Вона залишила нам у спадщину:

- хліборобський стиль життя, яким живе український народ упродовж останніх сімох тисяч років;
- ряд символічних орнаментів, які виступають у народному мистецтві;
- культ предків, що виступає у багатьох обрядах свят;
- традиційність (міцне прив'язання до спадщини предків);
- матріархат (збільшена роль жінки в родині);
- демократичні форми суспільного життя.

2. культура кочових племен і народів, які в давнині заселяли степи України. Із культури скитів і сарматів перейшли до нас:

- традиції войовничо-лицарського життя;
- культ сонця і вогню.

Впливи татар і турків найбільше позначилися в козацькому побуті, одязі (шаровари), військовій термінології і мелодиці козацьких дум.

3. давня культура слов'янських племен, серед яких були і племена наших предків. Вона виразно помітна у:

- дохристиянських віруваннях наших предків, їхній міфології;
- звичаях і побуті українців;
- мові українського народу.

4. візантійсько-християнська культура. Вона лежить в основі:

- нашого церковного обряду, нашої специфічної форми християнства;
- українського церковного мистецтва.

5. культурні течії Західної Європи. Із джерел творчості західноєвропейських народів перейшли до нас:

- велике багатство мистецьких стилів, кожен з яких мав вплив на українське мистецтво та літературу: готика, ренесанс, бароко, реалізм, романтизм, модернізм і т. д.;
- політичні та філософічні ідеї і форми законодавства.

Найбільший вплив на українську культуру мали хліборобство та християнство. Хліборобський стиль життя лежить в основі світогляду, звичаїв і культури українського народу ще з незапам'ятних часів. А в останньому тисячолітті духовність українського народу твердо спочиває на християнстві. Християнські вартості й ідеали визначають до великої міри зміст української культури.

ВПЛИВ МІСТА НА РОЗВИТОК КУЛЬТУРИ

Буде помилкою зводити українську культуру тільки до селянського елементу. Велику роль в розвитку української культури відіграли теж міста. Вони служили осередками для обміну інформацій; серед густого скупчення людей постійно зароджувались нові ідеї. А приїжджі з чужих сторін знайомили людей із новими ідеями та рухами, що поширювалися в інших країнах. Внаслідок цього творилися нові смаки, появлялися нові моди. Міста спонукували до підвищення рівня культури та її збагачення.

Жвава економіка міста зумовила добробут і засоби до вигідного життя для багатьох людей. Досягнувши достатку люди прагнули покращити обстановку свого життя. Так народжувались нові вимоги у сфері культури. Завдяки підтримці міщан, а зосібна заможної верстви, розвивалося по містах театральне й музичне життя, поставали муровані церкви, а малярі та скульптори знаходили умовини для прожитку з творчої роботи.

Місто служило також осередком зустрічі різних культурних течій і традицій. Під впливом зв'язків із селом, місто українізувало нові течії в мистецтві. Одночасно місто вводило нововведення в народне мистецтво (напр., нові матеріали, як шовк, срібно-золоту нитку у вишивку, рослинну орнаментацію, нову тематику і вищу якість в мистецтво керамічних кахлів, нові та більш розкішні види одягу, нові види меблів тощо). Важливу роль у розповсюдженні нових ідей виконували студенти вищих шкіл, які щороку вирушали з міст у різні кутки країни чи то з театральним показом, чи то з ціллю поширення освіти.

Таким чином, і село і місто мали значення у розвитку культурного життя. Тому українська культура багата і в народному мистецтві і в усіх формах «вищого» мистецтва. Українці створили незрівнянне народне мистецтво, але не менш вартісними є його архітектура, скульптура, малярство, музика, театр і т. п. У кожній із тих ділянок мистецтва українці

можуть похвалитися перлинами світового значення і мистцями світового рівня.

Образ української культури та розуміння її змісту залишаться неповними без вивчення виявів українців у всіх тих ділянках мистецтва. А при цьому варто пам'ятати, що українська культура досягла неймовірно високого рівня розвитку, хоча відповідних умов для того вона не все мала.

Пояснення слів

воєнно-військові традиції — military traditions
джерело — source
духовність (духовість) — spirituality
культ — worship of
обряд — rite
рівноправність — equality
світогляд — world view
складник — component

Вправа-аналіз: Доберіть приклади для кожного твердження.

1. Українська культура в основному є слов'янською культурою. *(Приклад. Українська мова є слов'янською мовою. Українці вживають слов'янську абетку. Українські звичаї та вірування подібні до звичаїв і вірувань інших слов'янських народів).*
2. Українські церкви значно відрізняються від американських (канадських і т. д.), хоча усі ці церкви є християнськими.
3. Українці мають чимало звичаїв, в яких вогонь відіграє важливу роль.
4. Є різні вказівки в нутрі хати, за якими можна пізнати, що там живуть українці.
5. Велика частина українських звичаїв пов'язана з хліборобством.

Вправа: Впишіть число або букву кожної інформації, поданої внизу, в правильне коло.

закони розвитку культур ***впливи різних культур***

1. оптимістична вдача
2. східне християнство
3. визвольна боротьба
4. степ
5. хліборобський стиль життя

А богослужіння, ікони
Б. міфологія
В багатство стилів малювання
Г. матріархат, культ предків
Ґ. патріархат, культ сонця

Вправа-ідентифікації: Біля кожного речення позначіть культуру, яка була основою для описаного явища.

1. Українські жінки традиційно втішалися рівноправністю із чоловіками.
2. У кожній українській церкві стоїть іконостас —стіна, обвішана іконами, а не кожна християнська церква має іконостас.
3. В українських звичаях бачимо багато виявів пошани до предків.
4. Українська кераміка, писанка й дереворізьба має багато орнаментів, які символізують сонце.
5. В українських селах люди збірно вирішували важливі справи та спори.
6. Українські звичаї, як і наша мова, подібні до звичаїв і мови сусідніх народів (поляків, чехів, білорусів, росіян тощо).
7. В Україні можна знайти багато будівель у стилі готики, ренесансу, бароко тощо.
8. Серед козаків була поширена заокруглена шабля, коли раніше в Європі знали тільки прямого меча.

Трипільська культура

Кочове плем'я степу

Давні слов'яни

Візантійська культура